

Jeden akt prawny, cyfrowy formularz i jawność oświadczeń – CBA ma konkretny pomysł na nową ustawę dotyczącą oświadczeń majątkowych.

Centralne Biuro Antykorupcyjne zorganizowało w dn. 9-10 grudnia międzynarodową konferencję pn. „Oświadczenia majątkowe. Cyfryzacja. Unifikacja. Kontrola”. Wydarzenie objęte zostało patronatem honorowym Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministra Obrony Narodowej oraz Ministra Cyfryzacji, a udział wzięli w nim przedstawiciele m.in.: Kancelarii Senatu, Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, ministerstw, przedstawiciele samorządu terytorialnego – Związku Powiatów Polskich, Związku Gmin Wiejskich RP, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego oraz przedstawiciele organizacji pozarządowych.

Podczas wydarzenia poruszone zostały kluczowe aspekty związane z rolą oświadczeń majątkowych w transparentności życia publicznego. Prelegenci zagraniczni zaprezentowali rozwiązania funkcjonujące w ich krajach, z kolei przedstawiciele polskich instytucji publicznych i organizacji pozarządowych debatowali nad koniecznością ujednolicenia przepisów i wprowadzenia cyfrowych formularzy.

Termin konferencji nie był przypadkowy, gdyż 9 grudnia obchodzony jest Międzynarodowy Dzień Przeciwdziałania Korupcji. Dodatkowo, w bieżącym roku, CBA wraz z pozostałymi służbami specjalnymi, działając na polecenie ministra koordynatora służb specjalnych Tomasza Siemoniaka, podjęło się opracowania założeń aktu prawnego, mającego na celu scentralizowanie i ujednolicenie regulacji dotyczących oświadczeń majątkowych. Jak potwierdził Naczelnik Wydziału II w Departamencie Postępowań Kontrolnych w CBA Patryk Orłowski, instytucja jest już na końcowym etapie prac. Opracowane założenia trafią w następnej kolejności do innych służb specjalnych i do ministra.

### Jak jest obecnie....

„Chaos” to słowo, którym podczas konferencji najczęściej określano system prawny w zakresie oświadczeń majątkowych. W opinii CBA jest on nieprecyzyjny, niespójny, a częściowo także sprzeczny. Przepisy dotyczące oświadczeń majątkowych znajdują się bowiem w 28 ustawach, a oświadczenia składane są na 17 różnych wzorach formularzy, które różnią się od siebie zarówno szczegółami, jak i w sposób zasadniczy. Żaden z nich nie posiada natomiast instrukcji, co nie ułatwia zobowiązany jego wypełniania.

Różne są także terminy składania oświadczeń majątkowych. W zależności od ustawy oświadczenie roczne należy złożyć do 31 marca lub 30 kwietnia, przy czym jedna z ustaw wprowadza jako termin końcowy datę 31 maja.

CBA wskazało także na niepełny katalog osób, zobowiązanych do składania oświadczeń majątkowych. W ocenie instytucji, brakuje w nim osób zajmujących eksponowane stanowiska polityczne. Z drugiej strony, obowiązek składania oświadczeń majątkowych obejmuje również stanowiska, w przypadku których nie jest to zasadne, np. strażacy, niewydający żadnych opinii.

Inną bolączką obecnego systemu, wskazywaną przez CBA, jest brak definicji niektórych pojęć, np. „kolekcji”. Osoby składające oświadczenia majątkowe niejednokrotnie są w posiadaniu różnych kolekcji, np. dzieł sztuki czy biżuterii. Ich składniki, o wartości poniżej 10 tys. zł, nie podlegają wskazaniu w oświadczeniu majątkowym. Jednocześnie kolekcje mają często bardzo dużą wartość i stanowią znaczący

element całego majątku. Obecnie są wątpliwości czy należy taką kolekcję wykazywać.

CBA zauważa także nieścisłości pomiędzy zapisami ustaw i wydanymi na ich podstawie rozporządzeniami. Przykładowo, w ustawie antykorupcyjnej wśród wymienionych składników majątku, które należy zawrzeć w treści oświadczenia, nie ma mowy o zobowiązaniach pieniężnych czy też składnikach mienia nieruchomości. W formularzu oświadczenia, znajdującym się w rozporządzeniu, takie punkty już się znajdują.

Sankcje karne, przewidziane za podanie bądź zatajenie prawdy w oświadczeniu majątkowym, są w ocenie CBA iluzoryczne, gdyż do ich zastosowania niezbędne jest udowodnienie umyślności i celowości działania. Ich wysokość (do 8 lat pozbawienia wolności na podstawie Kodeksu Karnego czy do 5 lat pozbawienia wolności na podstawie ustawy antykorupcyjnej) wydaje się być nieadekwatna do popełnionego czynu. W kilku ustawach nie przewidziano natomiast żadnej odpowiedzialności.

Wreszcie, kontrowersje budzi kwestia jawności oświadczeń majątkowych. W obecnym stanie prawnym nie dotyczy ona wszystkich zobowiązanych, a jedynie wskazanych w ustawach kategorii funkcjonariuszy publicznych, m.in. samorządowców i posłów.

### **...a jak zdaniem CBA być powinno.**

CBA opowiada się za stworzeniem jednego aktu prawnego dla wszystkich grup zawodowych składających oświadczenie majątkowe. Kluczowy postulat stanowi cyfryzacja oświadczeń. Osoby zobowiązane miałyby składać je za pomocą elektronicznego formularza – przyjaznego, wygodnego i czytelnego oraz zawierającego obszerną instrukcję. Dodatkowo, formularz ten miałby być zintegrowany z jak największą ilością baz danych i rejestrów, takich jak CEPiK (Centralna Ewidencja Pojazdów i Kierowców), CEIDG (Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej) czy księgi wieczyste.

Zmianie ulec miałby też katalog osób zobowiązanych do składania oświadczeń majątkowych. Z jednej strony zostałby poszerzony o kolejne osoby, jak prezes NFZ-u czy dyrektor Lasów Państwowych, z drugiej, obowiązek miałby zostać zdjęty, np. ze strażaków, którzy nie wydają żadnych opinii.

CBA chciałoby również doprecyzować katalog składników majątkowych, który należy wykazywać w oświadczeniu oraz zawrzeć definicję kolekcji.

Nowa ustawa miałaby również wprowadzić możliwość złożenia korekty, na co zobowiązany miałby 30 dni. – To jest taki powszechny zwyczaj, że osoby, które składają oświadczenia majątkowe składają korekty, uzupełnienia, wyjaśnienia, czyli zmieniają oświadczenia majątkowe, podczas gdy w przepisach nie ma żadnych możliwości złożenia korekty oświadczenia majątkowego, nie ma czegoś takiego. (...) Oczywiście odnotowujemy, że ktoś coś takiego złożył, natomiast oczywiście treści tych korekt nie uwzględniamy – mówił P. Orłowski.

We wszystkich przypadkach funkcjonować miałoby też „oświadczenie na żądanie”, które dziś znajduje się w niektórych ustawach, m.in. w ustawie o policji czy w ustawie o straży granicznej, a umożliwia właściwemu organowi wystąpienie z żądaniem złożenia dodatkowego oświadczenia przez daną osobę, w wyjątkowych przypadkach, np. gdy prowadzone jest postępowanie w sprawie o korupcję.

CBA, po dokonaniu pogłębionej analizy na temat jawności oświadczeń, stanęło na stanowisku, że

Kategoria: Aktualności

Opublikowano: środa, 18, grudzień 2024 07:18

Anna Dąbrowska

Odsłony: 2361

---

transparentność powinna być jak najszersza. A zatem wszyscy, którzy składają oświadczenia majątkowe, powinni je ujawniać (z takimi wyjątkami jak: służby specjalne, służby mundurowe: wojsko, policja, straż graniczna i inne). Osoby, chcące przejrzeć cudze oświadczenia, miałyby się natomiast uwierzytelnić przez profil zaufany. – Chcemy uniknąć sytuacji, że będą jakieś masowe sprawdzenia przez jakieś nieznane osoby, być może również spoza granic kraju – argumentował P. Orłowski.

Wszystkie roczne rozliczenia, podobnie jak deklaracje podatkowe, miałyby być składane do 30 kwietnia. Natomiast pierwsze oświadczenia majątkowe, wynikające z objęcia stanowiska, w terminie 30 dni od dnia objęcia stanowiska, wg stanu na dzień objęcia, zaś na odejście ze stanowiska – w terminie 30 dni od dnia odejścia ze stanowiska, na dzień odejścia.

Jak przekonywał P. Orłowski, CBA ma ambicje zbudowania jednego z najlepszych systemów do analizy oświadczeń majątkowych w Europie, który będzie wykorzystywał wcześniejsze metody analizy danych, czyli sztuczną inteligencję, maszynię oraz zaawansowane algorytmy. Ma on umożliwić generowanie raportów i prowadzenie kontroli wobec konkretnych grup osób, znacząco podwyższając efektywność systemu. Co do sankcji z tytułu nieprawidłowości, CBA proponuje kary finansowe, uznaniowe, nakładane decyzją administracyjną. Możliwość nałożenia sankcji karnych miałyby dotyczyć jedynie wyjątkowych, rażących nieprawidłowości.

### Trzykrotne fiasko

Szacuje się, że dziś obowiązkiem składania oświadczeń majątkowych objętych jest ponad pół miliona osób. Trzy poprzednie próby wprowadzenia zmian w regulacji tej materii spaliły na panewce, z czego ostatni kontrowersyjny projekt, Ustawa o jawności życia publicznego, przepadł w sejmowej „zamrażarce”. Samo Centralne Biuro Antykorupcyjne ma zostać zlikwidowane 1 lipca 2025 r., zaś ciężar walki z korupcją – przejść na inne wyspecjalizowane instytucje: Policję, Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Krajową Administrację Skarbową.